

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

Кафедра перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики

О. І. Іляді

**Методичні рекомендації до виконання практичних завдань і
самостійної роботи з навчальної дисципліни**

«ФІЛОЛОГІЯ В СИНХРОНІЇ ТА ДІАХРОНІЇ»

(для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за ОНП В11 (035) Філологія)

Одеса – 2025

Рекомендовано до друку Рішенням Вченої Ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» від 25 грудня 2025 року, протокол № 8.

Укладач:

Іліаді О. І. *Методичні рекомендації до виконання практичних завдань і самостійної роботи з навчальної дисципліни «Філологія в синхронії та діяxронії»* (для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за ОНП В11 (035) Філологія). Одеса, 2025. 23 с.

Рецензенти:

Глущенко В. А. — д.філол.н., проф. (Донбаський державний педагогічний університет).

Юмрукуз А. А. — к.філол.н., доц. (ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»).

© Іліаді О. І.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Мета навчальної дисципліни «Філологія в синхронії та діяхронії»

– ознайомити аспірантів із:

а) основними концепціями філологічних досліджень у діяхронії та синхронії;

б) основними напрямками філологічних досліджень у діяхронії та синхронії;

в) методами філологічного дослідження в синхронії та діяхронії.

Завдання:

(I) розглянути з аспірантами проблеми:

– різниці між розглядом об'єктів філології в динаміці та статиці;

– поєднання елементів діяхронічного аналізу філологічних об'єктів із їхнім описом у статиці (синхронії);

(II) розглянути:

– методи, якими оперує філологія при аналізі текстового матеріалу різних жанрів;

– метод реконструкції фрагментів індоєвропейської моделі світу, відбитої в текстах міфологічного змісту;

(III) розібрати:

– систему протиставлень у плані змісту давніх міфологічних текстів;

– питання про універсальні знакові комплекси;

– концепцію «світового дерева» як універсальний образ міфопоетичної свідомості, відбитої в архаїчних текстах;

– питання «просторовості» тексту;

– питання просторової організації тексту;

– питання часової організації тексту.

2. Очікувані результати вивчення дисципліни. Після завершення курсу здобувач повинен:

а) знати:

– провідні напрями вітчизняних і світових філологічних студій;

– методи, якими послуговується філологія в дослідженні своїх об'єктів;

– основні концепції, розглянуті в рамках навчальної дисципліни;

б) вміти:

– працювати з об'єктами філології в їхній динаміці та статиці;

– пояснювати співвідношення двох аспектів розгляду лінгвістичних об'єктів;

– добирати власний ілюстративний матеріал до концепції *Arbor mundi*;

– виокремлювати універсальні знакові комплекси в тексті та коментувати їхній універсальний характер;

– визначати типи семантичних кореляцій у тексті;

– використовувати дослідницькі принципи парадигмального виміру;

- використовувати метод лінгвістичної реконструкції;
- використовувати описовий метод;
- моделювати просторово-часову організацію тексту;
- аналізувати основні концепції навчального курсу;
- характеризувати окремі парадигми лінгвістики.

2.1. Очікувані програмні результати навчання

ПРН 03	Застосовувати форми і закони абстрактно-логічного мислення, норми критичного підходу, форми і методи аналізу й синтезу.
ПРН 04	Ідентифікувати наукові та практичні проблеми, готувати наукові тексти та доповіді, здійснювати публічну апробацію результатів досліджень як державною, так і іноземною мовами, демонструвати вміння усної та писемної комунікації.
ПРН 07	Застосовувати інформаційні технології, створювати презентації та ефективно використовувати мультимедійні технології для виконання наукових та освітніх завдань.
ПРН 10	Мати передові концептуальні та методологічні знання з лінгвістики та перекладознавства і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень із з лінгвістики та перекладознавства, здобуття нових знань та/або здійснення інновацій.

2.2. Інтегральна компетентність

В основу компетентностей здобувачів ученого ступеня «доктор філософії», які навчаються за освітньо-науковою програмою «035 Філологія» галузі знань 03 Гуманітарні науки, покладено інтегральну компетентність, тобто здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі філології у процесі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань і/або професійну практику.

Загальні компетентності:

ЗК01. Володіння навичками критичного мислення.

ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні компетентності:

СК04. Здатність обґрунтувати, спланувати та виконати дослідницький/творчий проект.

СК07. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузі лінгвістики та перекладознавства та дотичних міждисциплінарних напрямів і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях із лінгвістики та перекладознавства та дотичних галузей (літературознавство, міжкультурна комунікація).

СК08. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та іноземними (англійською, німецькою, китайською) мовами, глибоке розуміння іншомовних наукових текстів за напрямом досліджень.

СК10. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні наукові проекти в галузі лінгвістики і перекладознавства та дотичні міждисциплінарні проекти.

3. Передумови для вивчення дисципліни. Для вивчення навчальної дисципліни «Філологія в синхронії та діяхронії» необхідні кілька важливих чинників. Зокрема, **здобувачі мають:**

1) знати основні категорії та поняття мовознавства;

2) вміти використовувати в науковій діяльності знання про:

– суспільну роль та суспільну природу мови (мова не існує сама по собі, будучи способом взаємодії всередині суспільства і між суспільствами-носіями різних культур);

– мову як систему культурних кодів, що становлять відбиття завершеної впорядкованої множинності символів для перетворення (кодування у вигляді мовних знаків), збереження та відтворення історичного досвіду;

– знаковий характер мови;

– два аспекти лінгвістики (діахронія – динаміка та синхронія – статика), які визначають підходи до вивчення мовних систем і окремих їх об'єктів;

– основні методи лінгвістичного дослідження;

– основні закони, які регулюють розвиток мови;

– як картина світу, відображена у мові, концентрує досвід і культурний стан суспільства;

3) вміти застосовувати:

– методи лінгвістичного аналізу: зіставний, описовий;

– закони діалектики (розвитку) до матеріалу історії мовознавства;

– емпіричне узагальнення фактів мови.

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ

Тематично, за характером розглядуваних проблем, ОК 12 «Філологія в синхронії та діяхронії» перетинається з такими дисциплінами: «Іноземна мова в науковому спілкуванні», «Методологія наукових досліджень у галузі філології», «Парадигми культурно-історичних епох у синхронії та діяхронії», «Історія лінгвістичної думки».

Необхідних для опанування зазначеної дисципліни знань і вмінь аспірант набуває під час попереднього вивчення предметів гуманітарного (філологічного) циклу з магістерської програми або програми бакалавріату, зокрема: «Загальне мовознавство», «Лінгвістична картина світу», «Етнолінгвістика у контексті перекладознавства».

ЗАГАЛЬНИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Курс охоплює три змістових модулі. Передбачається, що, пройшовши перший змістовий модуль, аспіранти ознайомляться з основними аспектами дослідження філологічних об'єктів. Об'єкти уваги в цьому модулі: а) основні підходи, які застосовуються у філології; б) методи філологічного дослідження в синхронії та діяхронії.

Другий змістовий модуль відведено знайомству з деякими сучасними концепціями філологічних досліджень у діяхронічному розрізі. Об'єкти розгляду в цьому модулі: а) концепція індоєвропейської поетичної мови; б) концепція «основного міфу»; в) концепція «світового дерева» («Arbor mundi»); г) концепція універсальних знакових комплексів.

Відповідно, третій змістовий модуль присвячено проблематиці філологічних студій у синхронії. Об'єкти уваги в модулі: а) кореляція простору та тексту у філологічних дослідженнях; б) філологія мікротексту.

ВИМОГИ ДО ЗДОБУВАЧІВ

1. Опановуючи зміст навчальної дисципліни, здобувач повинен:
 - сумлінно, вчасно та самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
 - бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, спричинених поважними причинами;
 - ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
 - сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела й Інтернет-ресурси.

2. При виконанні ІНДЗ здобувач має дотримуватися принципів академічної доброчесності, не допускати академічний плагіат та інші форми академічної недоброчесності, визначені законодавством України.

Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту», порушенням академічної доброчесності вважається:

академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Два основні аспекти дослідження філологічних об'єктів

Тема 1. Діахронія та синхронія у філологічних дослідженнях

Зміст:

- вивчення мовних змін і встановлення їхніх причин та відносної хронології в зарубіжній та вітчизняній філології;
- опис синхронних станів мовних об'єктів;
- текст у синхронії та діахронії;
- обговорення співвідношення використання елементів діахронічного аналізу та синхронічного опису в роботі з філологічними об'єктами;
- обговорення досвіду використання принципів діахронії та синхронії у філологічних студіях.

Тема 2. Методи філологічного дослідження в синхронії та діахронії

Зміст:

- вивчення питань:
 - а) сутності методу лінгвістичної реконструкції;
 - б) сутності етимологічного методу;
 - в) сутності поняття відносної хронології мовних явищ;
 - г) сутності описового методу;
 - г) сутності методу опозицій (на матеріалі текстів);
 - д) сутності методу лінгвістичного моделювання;
- ознайомлення з практикою використання в світовому мовознавстві:
 - а) методу лінгвістичної реконструкції;
 - б) методу лінгвістичного моделювання;
 - в) етимологічного методу;
 - г) описового методу;
 - г) процедури історико-семасіологічного аналізу;
 - д) процедури порівняльно-семасіологічного аналізу.

Змістовий модуль 2. Концепції діахронічних досліджень

Тема 1. Концепція індоєвропейської поетичної мови

Зміст:

- ознайомлення з проблемою давньоіндоєвропейської поетичної мови:
 - а) жанри її реалізації;
 - б) техніка складання;
 - в) вокабулярій і стійкі словосполучення; г) синтаксис;

- ознайомлення з проблемою мови богів і мови людей в індоєвропейських міфологічних текстах;
- розгляд мовних атрибутів індоєвропейських міфологем;
- просторово-часова організація індоєвропейських поетичних текстів;
- образи стихій в індоєвропейській поетичній мові.

Тема 2. Концепція «Основного міфу»

Зміст:

– ознайомлення з теорією «Основного міфу» (сюжет боротьби антропоморфного Громовержця зі хтонічним Змієм) за текстами слов'янського фольклору (казок, легенд, прислів'їв, приказок тощо), а також епосу, гімнів, міфів інших індоєвропейських народів:

а) слов'янська, версія на тлі інших (актуальна система елементів, які формують тотожність сюжетної схеми в різних міфопоетичних традиціях);

б) семіотичний простір текстів і фіксованість у ньому головних персонажів (Перун/Перкунас – вгорі Arbor mundi, поряд із Сонцем, Місяцем, Змій – унизу, біля коренів Arbor mundi).

Тема 3. Концепція «Arbor mundi»

Зміст:

– ознайомлення з концепцією «Arbor mundi»:

а) дерево світу (світова вісь, світова гора) у міфології та його іпостасі у міфопоетичних текстах;

б) смислова структура космологічних текстів (текстів опису будови створеного світу);

в) джерела реконструкції елементів тексту світового дерева (тексти різних жанрів);

г) семіотичний простір у площині світового дерева.

Тема 4. Концепція універсальних знакових комплексів

Зміст:

– ознайомлення з концепцією універсальних знакових комплексів;

– вивчення типології загальних семантичних протиставлень, які характеризують структуру змісту універсальних знакових комплексів;

– числові моделі в архаїчних текстах.

Змістовий модуль 3. Філологія в синхронії

Тема 1. Простір і текст

Зміст:

– ознайомитися з поняттям просторовості тексту та розглянути просторову організацію текстових даних;

- ознайомитися з поняттям «Anschauungsraum» – простір споглядання як еквівалент реального простору і його необхідність для розуміння та інтерпретації тексту;
- перевірити на конкретному матеріалі тезу про просторовість тексту як простір споглядання;
- ознайомитися з мовними (текстовими) ілюстраціями неподільності простору та часу в архаїчній свідомості.

Тема 2. Філологія мікротексту

Зміст:

- ознайомитися з феноменом лінгвістичної інформативності так званих «мікротекстів» (загадок, прислів'їв, приказок, паремій);
- ознайомитися зі специфікою відображення в мікротекстах лінгвальної картини світу носіїв мови;
- ознайомитися з прийомами інтерпретації семантики та структури мікротекстів.

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Заняття проводяться у формі семінарів, на яких аспірант має викласти сутність сформульованих у питаннях проблем і дати потрібні роз'яснення щодо незрозумілих деталей у відповіді (якщо такі будуть). Відповідь потрібно будувати як аналіз прочитаної літератури з певного питання.

2. У процесі підготовки до семінарів можна використовувати як джерела, рекомендовані в планах практичних занять чи у списку додаткової літератури, так і джерела (монографічні дослідження, статті, підручники), які здобувач вважає за потрібне опрацювати задля підвищення рівня своєї аргументації.

Списки літератури (в тому числі додаткової), рекомендованої для підготовки до практичних занять, містять відсилки до електронних версій текстів оригінальних пам'яток писемності. Рекомендується ознайомитися з ними задля розширення філологічної ерудиції: здобувач має скласти власне враження про той чи той текст, його, структуру, зміст, графічне оформлення та ін., що дасть підстави для суджень про пам'ятки і їхнє співвідношення на основі безпосередньої роботи з ними.

Потрібно пам'ятати, що оцінюється не виклад прочитаного, а його осмислення, тобто результати зіставлення наявних у літературі думок, вміння виокремити в них спільне та відмінне.

3. Презентації до практичних занять мають бути докладними. Кожна з них повинна містити відсилки до використаної літератури із зазначенням сторінок. У такий спосіб аспірант доводить ґрунтовність виконаної наукової роботи.

4. Підготовлені презентації мають відбивати послідовність думки здобувача, для чого вони мають бути чітко структуровані (поділені на пункти, підпункти та (за потреби) параграфи), відповідаючи вимогам логіки наукового викладу матеріалу. Теоретичні узагальнення (висновки) не повинні суперечити використаному в презентації матеріалу, оскільки в цьому разі виникне підозра в хибності виконаного завдання, некоректності застосування використаних методів/прийомів, ігноруванні розв'язання поставлених завдань.

5. Тексти, рекомендовані для використання при підготовці до певних тем, містять необхідний ілюстративний матеріал для презентацій та усних відповідей. Приклади з текстів аспірант має добирати самостійно (за потреби він може звернутися за допомогою викладача).

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Методи філологічного дослідження в синхронії та діахронії (2 год.)

План

1. Метод лінгвістичної реконструкції. Сутність поняття відносної хронології мовних явищ.
2. Етимологічний метод. Важливість вивчення передмов до етимологічних словників і структури їхніх дефініцій.
3. Описовий метод.
4. Метод опозицій.
5. Метод лінгвістичного моделювання.

Практичне завдання

Презентація з теми «Використання методу опозицій у лінгвістичному дослідженні тексту».

Література

Глуценко В. А. Теорії лінгвістичного методу в українському мовознавстві кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2015. Вип. 2. С. 6–17.

Кочерган М. П. Загальне мовознавство: Підручник. 3-є вид. Київ : Академія, 2010. С. 360–361.

Лекція.

Мельничук О. С. Аспекти методології лінгвістичних досліджень. *Мовознавство*. 1986. № 1. С. 3–11.

Мікіна О. Г. Історико-семасіологічне дослідження латинських і романських дієслів мовлення на індоєвропейському фоні. Донецьк : Юго-Восток, 2012. 450 с.

Handbook of Comparative and Historical Indo-European Linguistics. Volume 1 [Edited by Jared Klein, Brian Joseph, Matthias Fritz in cooperation with Mark Wenthe]. Berlin ; Boston : Walter de Gruyter, 2017 (Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft 41.1), pp. 15–20.

URL: <https://i.twirpx.link/file/2465096/>

Iliadi A. I. Meanings 'Bowl' and 'Skull' in the Mirror of Comparative Semantics: the Problem of Historical Pragmatics and Archaizing Translation. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки*. 2022. № 35, pp. 5–15.

Iliadi A. I. Derik I. M. Universality in Semantic Dynamics: from ‘body’ to ‘person’, ‘self’, ‘soul’. Acta Linguistica Lithuanica. 2024. №90, pp. 170–203.
URL: <https://journals.lki.lt/actalinguisticalithuanica/article/view/2364>

Тема 2. Концепція індоєвропейської поетичної мови (2 год.)

План

1. Проблема давньоіндоєвропейської поетичної мови.
 - 1.1. Жанри реалізації поетичної мови давніх індоєвропейців.
 - 1.2. Вокабулярій і стійкі словосполучення.
 - 1.3. Синтаксис.
2. Проблема мови богів і мови людей в індоєвропейських міфологічних текстах.
3. Мовні атрибути індоєвропейських міфологем.

Практичне завдання

Презентація з теми «Мова людей і богів у давній індоєвропейській поезії».

Література

Beekes R. Comparative Indo-European Linguistics: An introduction / [Second edition; revised and corrected by Michiel de Vaan]. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2011, pp. 42–45.

URL:
<https://archive.org/details/ComparativeIndoEuropeanLinguistics/page/n3/mode/2up>

Fortson IV B. W. Indo-European Language and Culture. An Introduction. Padstow : Blackwell Publishing, 2004, pp. 29–34.

URL:
<http://caio.ueberalles.net/Indo-European-Linguistics-Introduction/Indo-European%20Language%20and%20Culture%20-%20Benjamin%20W.%20Fortson%20IV.pdf>

Gershevitch I. The Avestan Hymn to Mithra. Cambridge : Cambridge University Press, 1959. XIV, 356 p. (University of Cambridge oriental publications, № 4).

Iliadi A. I. The Sea in Poetic Language of the Ancient Germans (Testimony of the Texts). Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки. 2023. № 36, pp. 5–33.

Watkins C. Language of Gods and Language of Men: Remarks of Some Indo-European Metalinguistic Traditions. Myth and Law among the Indo-Europeans: Studies in Indo-European Comparative Mythology [edited by Jaan

Puhvel]. Berkeley ; Los Angeles ; London : University of California Press, 1970, pp. 1–17.

West M. L. Indo-European Poetry and Myth. Oxford : University Press, 2007, pp. 63–119.

Тема 3. Концепція «Основного міфу»

План

1. Теорія «Основного міфу»: загальна характеристика за текстами слов'янського фольклору (казок, легенд, прислів'їв, приказок тощо), а також епосу, гімнів, міфів інших індоєвропейських народів.
2. Слов'янська, версія «основного міфу» на тлі інших.
3. Семіотичний простір текстів і фіксованість у ньому головних персонажів (Перун/Перкунас і Змій).

Практичні завдання

1. Презентація з теми «Сюжет боротьби антропоморфного Громовержця зі хтонічним Змієм».
2. Презентація з теми «Актуальна система елементів, які формують тотожність сюжетної схеми в різних міфопоетичних традиціях».

Література

Лекція.

Ivanov Vjač. Vs., Toporov V. N. The Indo-European Myth of the Storm God Pursuing the Serpent: Reconstruction of the Diagram. *Exchanges and communications: mixtures offered to Claude Lévi-Strauss on the occasion of his 60th birthday*. Hague : Mouton, 1970, pp. 1180–1206.

Rystenka A. V. The Legend about St. George and the Dragon in Byzantine and Slavic-Russian Literature. Odessa : Economic Printing House, 1909. 536 p.

Watkins C. How to Kill a Dragon: Aspects of Indo-European Poetics. New York ; Oxford : Oxford University Press, 2001. 640 p.

URL::

<https://smerdaleos.files.wordpress.com/2014/10/151964305-how-to-kill-a-dragon-by-calvin-watkins.pdf>

Тема 4. Концепція «Arbor mundi» (2 год.)

План

1. Концепція «Arbor mundi» у філології: дерево світу (світова вісь, світова гора) у міфології та його іпостасі у міфопоетичних текстах.

2. Сміслова структура космологічних текстів (текстів опису будови створеного світу).
3. Семіотичний простір у площині світового дерева.

Практичні завдання

Презентація з теми «Образ «світового дерева» в текстах Старшої Едди та Молодшої Едди» (перекладні версії див. нижче у списку текстів).

Література

Лекція.

Lindow J. Norse Mythology: A Guide to the Gods, Heroes, Rituals, and Beliefs. Oxford : Oxford University Press, 2002. pp. 319–322 (стаття *Yggdrasil*).

URL:

<https://chilonas.com/wp-content/uploads/2019/04/norse-mythology.pdf>

Lintrop A. The Great Oak and Brother-Sister. *Folklore: Electronic Journal of Folklore*. 2001. Vol. 16, pp. 34–56.

URL:

<https://www.folklore.ee/folklore/vol16/oak2.pdf>

Norelius Per-Johan. The Honey-Eating Birds and the Tree of Life: Notes on R̥gveda 1.164.20-22. *Acta Orientalia*. 2016. 77, pp. 3–70.

URL:

<https://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1165153&dswid=606>

Simek R. Dictionary of Northern Mythology. Repr. in paperback. Woodbridge : Brewer, 2006. 424 p.

Snorri Sturluson (див. список текстів): *The World Tree Yggdrasil; The Ash Yggdrasil, The Norns and The Three Wells* тощо (в електронній версії скористатися пошуком за ключовим словом *Yggdrasil*).

Orchard A. Cassell Dictionary of Norse Myth and Legend. London : Cassell, 1997, pp. 185–186 ((стаття *Yggdrasil*)).

URL:

<https://dokumen.pub/qdownload/cassell-dictionary-of-norse-myth-and-legend-1nbsped-0304345202-9780304345205.html>

The Poetic Edda (див. список текстів): *Yggdrasil*.

Тема 5. Концепція універсальних знакових комплексів (2 год.)

План

1. Засади вчення про універсальні знакові комплекси.
2. Типологія загальних семантичних протиставлень, які характеризують структуру змісту універсальних знакових комплексів.
3. Числові моделі в архаїчних текстах.

Практичні завдання

Презентація з теми «Культурна семантика числівників у міфологічних текстах».

Література

Лекція.

Blažek V. Indo-European «One» and «First». *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná*. 1999. Vol. 48, issue A47, pp. [5]–25.

<https://hdl.handle.net/11222.digilib/101542>

Iliadi A. I., Zhyhora I. V. The «Road, Crossing and Lands beyond the River» Triad in the East Slavic Ritual Texts: Lexics, Semantics and Pragmatics. *Slavica Slovaca*. 2022, №1 (57), pp. 3–20.

Iliadi A. I. The Sea in Poetic Language of the Ancient Germans (Testimony of the Texts). *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки*. 2023. № 36, pp. 5–33.

Kramrisch S. Two: Its Significance in the R̥gveda. *Indological Studies in Honor of W. Norman Brown*. New Haven : American Oriental Society, 1962, pp. 109–136.

URL:

<https://archive.org/details/bender1962/page/n7/mode/2up>

Menninger K. Number Words and Number Symbols. A Cultural History of Numbers [Translated by Paul Broneer from the revised German edition]. New York : Dover Publications, Inc., 1992.

URL:

https://books.google.com.ua/books?id=PKGozmluj-IC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gb_s_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

<https://www.twirpx.com/file/2442982/>

Тема 6. Простір і текст (2 год.)

План

1. Поняття просторовості тексту та просторова організація текстових даних.

2. Поняття «Anschauungsraum» (простір споглядання як еквівалент реального простору) і його необхідність для розуміння та інтерпретації тексту.

3. Мовні (текстові) ілюстрації неподільності простору та часу в архаїчній свідомості.

Практичне завдання

Мовні маркери просторовості тексту як простір споглядання (доповідь із презентацією).

Література

Лекція.

Степанов Є. М. Концепти «лівий» і «правий» в українських і китайських сталих словосполученнях і прислів'ях. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2023. № 36. С. 163–174.

Цимбал С. В. Концепти ПРОСТІР (空间), ЧАС (时间) та ЧАС – ПРОСТІР (时空) у китайських фразеологічних одиницях чен'юй крізь призму метафори. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2017. №9, том 2.

URL: <https://hdl.handle.net/11300/17302>

Iliadi A. I., Zhyhora I. V. The «Road, Crossing and Lands beyond the River» Triad in the East Slavic Ritual Texts: Lexics, Semantics and Pragmatics. *Slavica Slovaca*. 2022, №1 (57), pp. 3–20.

Iliadi A. I. The Sea in Poetic Language of the Ancient Germans (Testimony of the Texts). *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки*. 2023. № 36, pp. 5–33.

Jakobson R. Spatial Relationships in Slavic Adjectives. *Roman Jakobson. Selected Writings. VII: Contributions to Comparative Mythology. Studies in Linguistics and Philology*. Berlin ; New York ; Amsterdam : Mouton Publishers, 1972–1982, pp. 68–72.

URL:

<https://dokumen.pub/qdownload/selected-writings-volume-vii-contributions-to-comparative-mythology-studies-in-linguistics-and-philology-1972-1982-9783110855463-9783110106176.html>

Meyerhoff H. Time in Literature. Berkeley ; Los Angeles :University of California Press, 2021. 178 p.

URL:

<https://dokumen.pub/time-in-literature-3rd-printing-reprint-2019nbsped-9780520317918.html>

Spencer Sh. Time and Structure in the Modern Novel. New York : New York University Press, 1971. 200 p.

Szerszunowicz J. The Linguo-cultural Analyses of European Phraseological Units in a Contrastive Perspective. *Phraseology, Corpus Linguistics and Lexicography*. Japan : Kwansei Gakuin University Press, 2009, pp. 115–132.

URL:

https://www.academia.edu/20284533/The_Linguo_cultural_Analyses_of_European_Phraseological_Units_in_a_Contrastive_Perspective

Tenbrink Th. Space, time, and the use of language: An investigation of relationships.

URL:

Тема 7. Філологія мікротексту (2 год.)

План

1. Феномен лінгвістичної інформативності так званих «мікротекстів» (загадок, прислів'їв, приказок, паремій).
2. Специфіка відображення в мікротекстах лінгвальної картини світу носіїв мови.
3. Прийоми інтерпретації семантики та структури мікротекстів.

Практичне завдання

Презентація з теми «Внутрішня форма фразеологізмів і культурно-історичний досвід носіїв мови».

Література

Iliadi O. I., Derik I. M. Міфологічний ракурс мовної картини світу (місяць і сонце у фразеології). *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2023. № 37. С. 5–17.

Лекція.

Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологічний словник української мови. Київ : Освіта, 1998.

Cholodová U. Symbols and Mythological Picture of the World through Ukrainian Folk Songs. *Idil Journal of Art and Language*. 2017. 6(39), pp. 3035–3058.

Iliadi A. I. In the Wake of Ancient Interlingual Contacts: Proto-Slavonic **činyňa pьrtь* & Eastern Iranian **činyňa[n]t-partu-* (one Case of Ritual Microtext Tracing). *Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі: Міжнародний журнал*. Харбін : Харбінський інженерний університет, 2023. Вип. 6, pp. 35–37.

Iliadi A. I. Fragments of Slavonic-Iranian Mythopoetic Text: Syntactic Constructions with **svet-* : **šyanta-*. *Мова*. 2024. № 41, pp. 60–69.

Iliadi A. I., Derik I. M., Stoianova T. V. Phraseological Equivalents and Literary Translation: Chinese, English and the Slavonic Languages. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки*. 2025. №40, pp. 5–17.

Tyshchenko O. V. The Linguistic and Cultural Image of Weaving Craft in Paroemias and Phrasemes (East and West Slavic Context). *Slavica Slovaca*. 2020. №2 (55), pp. 238–256.

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

Для підготовки питань, які винесені на самостійне опрацювання, рекомендовано використовувати літературу, подану в планах практичних занять і списку додаткової літератури.

Форма контролю самостійної роботи: (для здобувачів очної форми) співбесіда, (для здобувачів заочної форми) письмова відповідь.

Назва теми	Кількість годин денна	Кількість годин заочна
Два основні аспекти дослідження філологічних об'єктів		
Тема 1 Практика використання в світовому мовознавстві: а) методу лінгвістичної реконструкції; б) методу лінгвістичного моделювання; в) етимологічного методу; г) описового методу; г) процедури історико-семасіологічного аналізу; д) процедури порівняльно-семасіологічного аналізу.	12	14
Концепції діахронічних досліджень		
Тема 1 Техніка організації мовних одиниць поетичної мови давніх індоєвропейців Просторово-часова організація індоєвропейських поетичних текстів Образи стихій в індоєвропейській поетичній мові	10	12
Тема 2. Концепція «Основного міфу» (семіотичний простір текстів і фіксованість у ньому головних персонажів: добір ілюстративного матеріалу з текстів)	6	10
Тема 3 Джерела реконструкції елементів тексту світового дерева (тексти різних жанрів)	6	8
Філологія в синхронії		
Тема 1. Простір і текст: мовні маркери просторовості в міфологічному тексті (добір ілюстративного матеріалу)	6	8
Тема 2. Філологія мікротексту (ідеосемантика мікротекстів). Добір ілюстративного матеріалу	6	8
Разом	46	60

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАУКОВО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

№ з/п	Тематика	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Одиниці тексту в динаміці та статиці (виконується за рахунок годин, виділених для самостійної роботи)	20	20
	Разом	20	20

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Тищенко О. В. Термінологія артефактів і традиційних ремесел у зіставно-типологічному вимірі (на матеріалі ткацької номенклатури в польській та англійській мовах). *Людина. Комп'ютер. Комунікація: збірник наукових праць*. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2017. С. 125–131.

Goatly A. *The Language of Metaphors*. London ; New York : Routledge, 1997. XVI + 360 p.

URL:

https://www.academia.edu/41455641/THE_LANGUAGE_OF_METAPHORS

Iliadi A. I. Typology in Semantics: Iranian-Slavic Semasiological Parallels. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2019. №29, pp. 120–134.

Puhvel J. «Meadow of the Otherworld» in Indo-European tradition. *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung*. 1969, 83, Bd 1, pp. 64–69.

Sweetser E. *From Etymology to Pragmatics: Metaphorical and Cultural Aspects of Semantic Structure* (= Cambridge Studies in Linguistics. T. 54). Cambridge : Cambridge University Press, 1990. 192 p.

URL:

https://books.google.com.ua/books/about/From_Etymology_to_Pragmatics.html?id=rxrJ1RWBXK0C&redir_esc=y

<https://www.twirpx.com/file/2890114/>

Тексти

Закувала зозуленька. Антологія української народної творчості: пісні, прислів'я, загадки, скоромовки / [упор. Н. С. Шумада]. Київ : Веселка, 1989. 606 с.

Номис М. Т. Українські приказки, прислів'я і таке інше / [упоряд., приміт. та вступна ст. М. М. Пазяка]. К. : Либідь, 1993.

Українські народні пісні. Родинно-побутова лірика / [упор. Г. К. Сидоренко]. Київ : Дніпро, 1964. 586 с.

Beowulf, an Anglo-Saxon epic poem [Translated from the heyne-socin text by Hall J. Lesslie].

URL:

<https://archive.org/details/beowulfanglosaxo00hall/page/n1/mode/2up>

Hesiod. *Theogony* [Edited M. L. West]. Oxford : Clarendon Press. 1966. XIII + 459 p.

Matasović R. *A Reader in Comparative Indo-European Mythology*. Zagreb, 2009. 54 p.

URL:

<https://mudrac.ffzg.hr/~rmatasov/PIE%20Religion.pdf>

The Poetic Edda [Translated from the Icelandic with an introduction and notes by Henry Adams Bellows]. New York: Biblo and Tannen, 1969.

<https://archive.org/details/poeticedda00newy/page/n9/mode/2up>

Snorri Sturluson. Gylfaginning: Texte, Übersetzung, Kommentar von Gottfried Lorenz. Darmstadt : Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1984 (= Texte zur Forschung : 48). XIII, 669 S.

Snorri Sturluson. The Prose Edda [Translated with an Introduction and Notes by Jesse L. Byock]. Penguin Books, 2005.

Інформаційні ресурси

1. Internet Archive. URL: <https://archive.org/>
2. Electronic Ushynsky University Institutional Repository. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/>